Roksana Wszołek*
ORCID: 0000-0001-5988-2210
Uniwersytet Jagielloński

DOI: 10.19195/1733-5779.28.8

Charakter prawny zobowiązania awalisty — przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego

JEL Classification: K15, K30

Słowa kluczowe: zobowiązanie awalisty, awal, weksel

Keywords: avalist's commitment, aval, promissory note

Abstrakt: Niniejszy artykuł stanowi przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego w przedmiocie kształtowania przez niego charakteru zobowiązania poręczyciela wekslowego. Ustawowa regulacja tej instytucji nie jest wyczerpująca, więc wymaga doprecyzowania przez doktrynę i judykaturę. Publikacja jest deliberowaniem nad typowymi cechymi zobowiązania awalisty jakimi są: abstrakcyjność, solidarność, nieodwołalność, akcesoryjność formalna, samodzielność i bezwarunkowość oraz scharakteryzowano je pokrótce w oparciu o tezy i uzasadnienia Sądu Najwyższego oraz literaturę. Autorka wyraża ponadto swoją opinię na temat słuszności pewnych wniosków SN, odnosząc się do nich aprobująco bądź krytycznie.

Legal character of the avalist's obligation — review of the Supreme Court's case law

Abstract: This article is a review of the Supreme Court's case law regarding the nature of the commitment from a bill of exchange. The statutory regulation of this institution is not exhaustive, and thus it requires clarification by doctrine and judicature. The publication indicates typical features of the avalist's commitment: abstractionism, solidarity, irrevocability, formal accessibility, independence and unconditionality, and they are characterized briefly in relation to the thesis and justifications of the Supreme Court. Furthermore, the author expresses her opinion about certain theses of the Supreme Court: she approves some of them and criticizes others.

* Opiekun naukowy (Scientific Tutor) — dr hab. Andrzej Światłowski, prof. UJ

Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne 28, 2019
© for this edition by CNS

1. Awal w ogólności

Weksle są jednymi z najczęściej stosowanych papierów wartościowych w obrocie gospodarczym, nie ulega wątpliwości, że ich rola jest niebagatelna przy wielu transakcjach. Są one dobrym zabezpieczeniem innych zobowiązań, gdyż wyposażone są w wiele elementów służących jak najlepszemu zagwarantowaniu odzyskania kwoty wekslowej. Jednym z takich elementów jest awal, czyli poręczenie wekslowe. Instytucja ta została wprowadzona w dziale IV Prawa wekslowego[1], jednak ustawowa regulacja jest dość skromna, więc w praktyce stosowania awalu należy się opierać na dorobku doktryny i judykatury.

Poręczenie wekslowe jest często wskazywane jako umocnienie funkcji gwarancyjnej, jaką pełnią weksle. Zwiększa ono dodatkowo wiarygodność wypłacalności weksla, gdyż stanowi swoiste rozszerzenie listy dłużników wekslowych, od których wierzyciel może domagać się zapłaty należnej mu sumy wekslowej[2].

Poręczenie wekslowe jest odrębną postacią zabezpieczenia, a nie *sui generis* rodzajem poręczenia z kodeksu cywilnego[3]. Instytucje te są do siebie podobne w pewnych aspektach, jednak wykazują znacznie więcej różnic, nie należy ich zatem z sobą utożsamiać. Sąd Najwyższy wielokrotnie wypowiadał się na ten temat[4]. Ponadto w związku z oddzieleniem awalu od poręczenia cywilnego do tego pierwszego zastosowanie znajdą wyłącznie przepisy prawa wekslowego, nawet w drodze analogii nie jest możliwe stosowanie przepisów kodeksu cywilnego[5]. Co więcej, wykładnia weksla, ze względu na odrębność regulacji oraz nałożone rygory formalne, możliwa jest tylko w oparciu o ustawę wekslową i podlega jej tylko sam tekst weksla[6]. Konsekwencje prawne, jakie pociąga za sobą udzielenie awalu, są znacznie bardziej surowe niż w przypadku zwykłego poręczenia. Odpowiedzialność poręczyciela wekslowego ma bowiem charakter nieakcesoryjny, czyli nie jest związana ze stosunkami kauzalnymi między stronami[7]. Już w tym miejscu widać, że w doktrynie można znaleźć duże rozbieżności w podstawowych zagadnieniach związanych z poręczeniem wekslowym.

Dokonanie czynności prawnej, jaką jest awal, powoduje powstanie stosunku wekslowego pomiędzy poręczycielem a obecnym wierzycielem wekslowym (oraz jego następcami). Stroną tego stosunku nie jest natomiast awalat (osoba, której zobowiązanie poręczyciel zabezpiecza). Skutki prawne poręczenia powstają dopiero

---

[1] Ustawa z dnia 28 kwietnia 1936 roku — Prawo wekslowe (Dz.U. z 1936 r. Nr 37, poz. 282).

[2] M. Tatoj, *Weksle jako inwestycje krótkoterminowe*, „Studia Ekonomiczne" 2005, s. 386.

[3] Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku — Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93).

[4] Por. między innymi wyrok SN z dnia 12 grudnia 2008 roku, sygn. akt II CSK 360/08, LEX nr 584726.

[5] Wyrok SN z dnia 24 października 2003 roku, sygn. akt III CK 35/02, LEX nr 148666.

[6] Wyrok SN z dnia 11 sierpnia 1998 roku, sygn. akt II CKN 859/97, LEX nr 519908.

[7] Z. Radwański, J. Panowicz-Lipska, *Zobowiązania — część szczególna*, Warszawa 2013, s. 280.

© for this edition by CNS

po dojściu oświadczenia awalisty do wierzyciela, gdyż to właśnie jemu awalista składa swe oświadczenie[8]. Poręczycielem wekslowym może być osoba trzecia lub już podpisana na wekslu — ale pod warunkiem, że przez poręczenie tylko zwiększa swoją odpowiedzialność. Przykładowo awalistą może być indosant, nie może być nim natomiast nigdy akceptant, gdyż odpowiedzialność tego ostatniego jest najdalej idąca i nie można już jej powiększyć[9]. Należy przychylić się do tego poglądu, niemożliwe bowiem byłoby powiększenie odpowiedzialności osoby, która ponosi ją do całej sumy wekslowej. Analogicznie wystawca nie mógłby zostać poręczycielem, gdyż on również ponosi najszerszą odpowiedzialność za zapłatę sumy wekslowej.

2. Forma awalu

Nieodłączną i chyba najważniejszą cechą zobowiązań wekslowych w ogóle jest formalizm. Przepisy przewidują konkretne składniki, które musi zawierać dokument, by mógł zostać uznany za weksel, a każdy brak wywołuje dalekie konsekwencje, w tym przede wszystkim nieistnienie weksla. Również poręczenie wekslowe do skutecznego zawarcia wymaga spełnienia kilku wymogów formalnych.

Artykuł 31 Prawa wekslowego wyraźnie wskazuje, że poręczenie wekslowe ma znajdować się na wekslu lub przedłużku i musi zawierać podpis awalisty ze zwrotem „poręczam" lub równoznacznym. Doktryna precyzuje, że podpis poręczyciela musi być osobisty i mają do niego zastosowanie rygory dotyczące podpisu wystawcy[10], czyli musi być własnoręczny, ma obejmować co najmniej nazwisko, znajdować się pod treścią weksla (obejmować jego całość). Niewymagane jest natomiast, by był czytelny, ale wówczas powinien przybrać formę zwykle używaną przez osobę podpisującą się[11]. Brzmienie przytoczonego przepisu jest rygorystycznie przestrzegane, zwłaszcza w kwestii miejsca, w którym ma podpisać się awalista. W orzecznictwie Sądu Najwyższego aktualne pozostaje stanowisko, że poręczenie udzielone w innym dokumencie niż weksel lub jego przedłużek nie ma charakteru poręczenia wekslowego w rozumieniu art. 31 Prawa wekslowego[12]. Nawet zatytułowanie dokumentu „poręczenie wekslowe" go nie konwaliduje. W końcu jak głosi rzymska paremia *dura lex, sed lex*.

Spełnienie warunku dotyczącego zawarcia zwrotu „poręczam" również może nastręczać problemów praktycznych. Zgodnie z twierdzeniem SN podpis pod sło-

---

[8] J. Jastrzębski, M. Kaliński, *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 279.

[9] Tak między innymi T. Komosa, *Papiery wartościowe*, „Przegląd Prawa Handlowego" 1995, nr 4, s. 9.

[10] M.H. Koziński, J. Dybiński, *Weksle*, [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 18. *Prawo papierów wartościowych*, Warszawa 2016, s. 79.

[11] *Ibidem*, s. 57–60.

[12] Wyrok SN z dnia 23 października 1986 roku, sygn. akt IV PR 320/86, „Monitor Prawniczy" 1993/3/88.

© for this edition by CNS

wem „żyranci" będzie bowiem oznaczać poręczenie wekslowe pod warunkiem, że ustalone zostanie, iż słowo to znajdowało się na wekslu zanim poręczyciel się pod nim podpisał. Okoliczność ta przesądza o intencji, w jakiej dana osoba podpisała weksel. Nie byłoby natomiast możliwe uznanie, że powstało skuteczne poręczenie wekslowe w sytuacji, w której danej osobie podano weksel do podpisu bez klarownego określenia charakteru, w jakim go podpisuje[13]. Również tutaj należy przychylić się do argumentacji Sądu Najwyższego, istnieje bowiem zasadnicza różnica między podpisaniem się na wekslu jako poręczyciel (z zamiarem poręczenia), gdyż — jak to zostanie szerzej opisane dalej — awalista odpowiada tylko za dług dłużnika wekslowego, za którego poręcza, a złożeniem podpisu na wekslu bez adnotacji „poręczam", „*per aval*", „gwarantuję" czy równoznacznej. To ostatnie będzie skutkować zaciągnięciem zobowiązania wekslowego na zasadach ogólnych, czyli wywoła obowiązek zapłaty kwoty oznaczonej na wekslu we wskazanym terminie i miejscu. Na szczęście ciągły rozwój ekspertyzy grafologicznej pozwala obecnie na ustalenie kolejności umieszczania słów i znaków graficznych na dokumentach, co ułatwia w podobnych sytuacjach udowadnianie, w jakim charakterze zostały złożone podpisy.

Warto dodać, że w przypadku zaciągania zobowiązania z poręczenia wekslowego przez osobę niepiśmienną składa za nią podpis inna osoba z zaznaczeniem przyczyny, a podpis taki wymaga uwierzytelnienia urzędowego. W przypadku osoby prawnej wymagane jest natomiast złożenie pieczęci firmowej i podpisy osób upoważnionych do zaciągania zobowiązań w imieniu tej osoby prawnej. Prawo nie zabrania również złożenia oświadczenia woli awalisty przez pełnomocnika, jednak przedstawiciel taki musi legitymować się pisemnym pełnomocnictwem[14].

Awalista musi wskazać również, za kogo poręcza. Możliwe jest wyłącznie poręczenie za osobę podpisaną na wekslu, udzielenie awalu za na przykład trasata, który weksla nie przyjął, będzie bezskuteczne. Jednak niespełnienie tego wymogu skutkuje jedynie przyjęciem założenia, że poręczenie zostało udzielone za wystawcę. Wyjątkiem od tej zasady jest wskazywane przez niektórych przedstawicieli doktryny tak zwane poręczenie *in blanco*, które zostaje udzielone przed sprecyzowaniem zobowiązania głównego, również gdy awalat nie jest jeszcze znany[15]. Ten pogląd wskazuje na samodzielny charakter zobowiązania awalisty, które to opiera się na oświadczeniu poręczyciela wobec wierzyciela wekslowego, jednak zdaniem autorki godzi w jego inną cechę, a mianowicie w akcesoryjność. Zagadnienie to zostanie poruszone w dalszej części niniejszej publikacji.

Można udzielić poręczenia tylko za część sumy wekslowej, jednak wówczas konieczne jest skonkretyzowanie, do jakiej sumy wekslowej ono następuje. Jeśli awalista zapomni o tej adnotacji, będzie ponosił odpowiedzialność za całość długu

[13] Wyrok SN z dnia 21 maja 2002 roku, sygn. akt III CKN 880/00, LEX nr 56041.
[14] M. Grześko, *Poręczenie wekslowe*, Kraków 1999, s. 52–53.
[15] *Ibidem*, s. 55.

© for this edition by CNS

osoby, za którą poręczył. Oczywistą konsekwencją poręczenia co do części sumy wekslowej jest niemożność żądania wydania weksla, gdy awalista wykona swoje zobowiązanie. Może on wtedy wymagać tylko stwierdzenia na wekslu częściowej zapłaty przez niego i osobnego pokwitowania[16].

3. Zobowiązanie poręczyciela wekslowego

Przede wszystkim należy wskazać, że zgodnie z przyjętą linią orzecznictwa poręczenie wekslowe może zostać udzielone na wekslu zupełnym, jak również *in blanco*. Przez podpisanie weksla niezupełnego (z zamiarem udzielenia poręczenia) awalista zaciąga skuteczne zobowiązanie, o ile weksel ten zostanie uzupełniony zgodnie z wymogami formalnymi[17]. Pomimo cech zobowiązania awalisty, które zostaną omówione dalej, poglądowi temu nie można odmówić słuszności, brakuje bowiem podstaw, by ograniczać możliwości udzielania poręczenia wekslowego tylko do weksli zupełnych. Oczywiście wypełnienie weksla *in blanco* musi być zgodne z porozumieniem wekslowym, a dokument taki po uzupełnieniu wywołuje skutki *ex tunc*, czyli takie, jakby od początku był zupełny. Nadto Sąd Najwyższy wskazuje też, że udzielenie poręczenia na wekslu *in blanco* to umowa, w której poręczający zobowiązuje się do spełnienia świadczenia z przyszłego weksla zupełnego wypełnionego w określony sposób, w sytuacji gdy wystawca nie spełni tego świadczenia. Konstatuje również, że z funkcji poręczenia można wnioskować, iż w braku wyraźnych oświadczeń woli awalisty i wierzyciela co do porozumienia wekslowego treść ich porozumienia odpowiada treści porozumienia zawartego przez wystawcę. Jednak nie oznacza to, że poręczyciel zawsze będzie związany treścią umowy zawartej przez wystawcę — awalista może określić autonomicznie warunki i sposób wypełnienia weksla, które odbiegają od ustaleń poczynionych między wystawcą a wierzycielem. Wynika to z odrębności zobowiązania poręczyciela od zobowiązania wystawcy[18].

Zobowiązanie poręczyciela wekslowego ma charakter abstrakcyjny, to znaczy niezależny od umowy łączącej go z awalatem, za którego poręcza, ani tym bardziej od stosunku kauzalnego, który łączy lub mógłby łączyć awalistę z wierzycielem wekslowym. Do udzielenia poręczenia nie jest wymagany żaden stosunek cywilnoprawny między poręczycielem a posiadaczem weksla[19]. Awal służy zagwarantowaniu zapłaty długu wekslowego, lecz zabezpiecza on jedynie zobowiązanie wekslowe — nigdy wierzytelność ze stosunku podstawowego, która była przyczyną wystawienia bądź indosowania weksla[20]. Poręczenie wekslowe może

[16] R. Zimmermann, *Poręczenie wekslowe*, Sopot 1998, s. 29.
[17] Wyrok SN z dnia 24 listopada 2009 roku, sygn. akt V CSK 129/09, LEX nr 688047.
[18] Wyrok SN z dnia 23 października 2015 roku, sygn. akt V CSK 713/14, LEX nr 1959498.
[19] Wyrok SN z dnia 24 listopada 2009 roku, sygn. akt V CSK 129/09…
[20] Wyrok SN z dnia 23 października 2015 roku, sygn. akt V CSK 713/14…

© for this edition by CNS

być udzielone w każdym czasie, nawet po terminie płatności weksla, jest to dodatkowe zobowiązanie wekslowe[21].

Abstrakcyjność awalu nie jest jednak cechą bezwzględną, praktyka zna od niej wyjątki. Przykładowo abstrakcyjny charakter zobowiązania wekslowego zostaje osłabiony w sytuacji dochodzenia roszczeń przez pierwszego wierzyciela, gdy wystawienie weksla *in blanco* o funkcji gwarancyjnej nastąpiło wraz z wypełnieniem deklaracji wekslowej (czyli pewnego porozumienia co do warunków wypełnienia weksla). W takiej sytuacji możliwe jest podnoszenie przez awalistę zarzutów wypełnienia weksla niezgodnie z ustaleniami poczynionymi w deklaracji wekslowej[22]. Autorka podziela ten pogląd, gdyż kierując się zasadami słuszności, nie powinno się odmawiać środków ochrony poręczycielowi wekslowemu w dobrej wierze. Przeciwne stanowisko byłoby z pewnością przyczyną licznych nadużyć.

Bardzo ciekawy, choć kontrowersyjny był wyrok SN z 1 grudnia 2010 roku[23], w którym SN stwierdził, że ważność awalu jest uzależniona od zgody współmałżonka, jeśli czynność poręczenia wekslowego przekracza zakres zwykłego zarządu. Wskazany wyrok dotyczył sprawy, w której poręczenie miało miejsce przed nowelizacją przepisów kodeksu rodzinnego i opiekuńczego[24] z 2004 roku, a zatem zastosowanie znalazły stare przepisy. Skład orzekający uznał, że zgoda małżonka jest przesłanką warunkującą skuteczne poręczenie, jeżeli stanowi czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu, aczkolwiek to na poręczycielu spoczywa ciężar dowodu potwierdzający, iż czynność ta przekroczyła zakres zwykłego zarządu, co jest ściśle związane z rzeczywistymi celami wykorzystania tego majątku — czy służyły one zaspokajaniu potrzeb rodziny, prowadzeniu działalności gospodarczej, czy inwestowaniu. Przedstawiony wyrok był w odczuciu autorki pewnym odstępstwem od prezentowanych poglądów w orzecznictwie, gdyż uznanie wymogu zgody małżonka na złożenie poręczenia wekslowego w pewnym sensie godziło w abstrakcyjny i samodzielny charakter zobowiązania awalisty.

O solidarności zobowiązania awalisty nie trzeba wiele mówić, stanowi o niej bowiem art. 47 Prawa wekslowego, który wprost wskazuje, że wystawca weksla oraz ten, kto go przyjął, indosował lub poręczył za niego, odpowiadają solidarnie wobec posiadacza.

Wskazuje się również na nieodwołalność jako cechę zobowiązania poręczyciela wekslowego. W przytaczanym już wyroku Sąd Najwyższy podkreśla, że zobowiązanie awalisty dotyczące długu z weksla *in blanco* jest również nieodwołalne, bezwarunkowe i nie może być ograniczone terminem[25]. Niemożność odwołania

---

[21] M.H. Koziński, J. Dybiński, *op. cit.*, s. 78.

[22] Wyrok SN z dnia 10 czerwca 2016 roku, sygn. akt IV CSK 679/15, LEX nr 2281276…

[23] Wyrok SN z dnia 1 grudnia 2010 r., sygn. akt I CSK 181/10, LEX nr 898266.

[24] Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku — Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 1964 r. Nr 9, poz. 59).

[25] Wyrok SN z dnia 24 listopada 2009 roku, sygn. akt V CSK 129/09…

© for this edition by CNS

awalu jest kolejną cechą, która odróżnia go od poręczenia cywilnoprawnego, gdyż wobec tego drugiego przepisy przewidują dopuszczalność odwołania bezterminowego poręczenia za dług przyszły[26]. Czy regulacja ta jest słuszna? Z pewnością dla wierzyciela wekslowego owszem, wzmacnia też przewodnią rolę awalu, którą jest gwarancja zwrócenia sumy wekslowej. Dla poręczyciela jednak ten rygor może wydawać się zbyt daleko idący. Zdaniem autorki należy przychylić się do nieodwołalności zobowiązania awalisty, gdyż ma ono uzasadnienie w kontekście całego prawa wekslowego. Instytucja weksla w całej swej regulacji cechuje się surową odpowiedzialnością, co ma potwierdzenie choćby w możliwości łatwiejszego i szybszego dochodzenia praw z weksla niż z innych zobowiązań. Poręczyciel wekslowy powinien być świadomy powagi swego oświadczenia woli.

Kolejną cechą zobowiązania z awalu jest jego akcesoryjność, która polega na tym, że samo poręczenie wekslowe jako takie nie istnieje. Ma ono sens jedynie wówczas, gdy istnieje dług główny, który zabezpiecza. Jeśli zobowiązanie główne było od początku nieważne albo zostało wzruszone z powodu błędu, podstępu czy groźby (i zostało unieważnione z mocą wsteczną), wówczas nie można przyjąć istnienia zobowiązania awalisty. W literaturze przyjmuje się, że jest to tak zwana akcesoryjność formalna, gdyż jej jedyną przesłanką jest formalna ważność zobowiązania awalata. W pozostałym zakresie odpowiedzialność poręczyciela wekslowego charakteryzuje się samodzielnością. Awalista w umowie poręczenia zaciąga własny dług, lecz wykonując go, spłaca tym samym zobowiązanie cudze, za które odpowiada osobiście[27]. Jak już zostało wskazane, niektórzy przedstawiciele doktryny nie podzielają tego stanowiska, twierdząc, że zobowiązanie to jest zupełnie pozbawione przymiotu akcesoryjności. Zauważyć to można w przypadku wskazywanego już wcześniej „poręczenia *in blanco*", które odrzuca całkiem przymiot akcesoryjności, gdyż zaciągnięcie w nim zobowiązania poręczyciela następuje wobec długu nie w pełni sprecyzowanego. W opinii autorki bardziej prawidłowy wydaje się pogląd ograniczonej akcesoryjności, nie zaś jej braku. Awalista, mimo iż składa swoje oświadczenie wobec posiadacza weksla, gwarantuje za konkretnego dłużnika. Niezbędne jest zatem istnienie zobowiązania awalata, w przeciwnym razie poręczenie wekslowe stałoby się bowiem bezprzedmiotowe.

Odmiennie kształtuje się sytuacja wobec możliwości podnoszenia określonych zarzutów przez awalistę i awalata, mimo że poręczenie wekslowe udzielane jest zawsze za konkretnego dłużnika wekslowego. Awalista odpowiada bowiem tak samo jak dłużnik, za którego poręczył, jego odpowiedzialność aktualizuje się w razie spełnienia tych samych przesłanek co dłużnika głównego. Podkreślenia jednak wymaga to, że stwierdzenie, iż awalista odpowiada „tak samo", oznacza, że jego zobowiązanie nie może przewyższyć swym rozmiarem odpowiedzialności tego, za kogo się poręcza — ma mieć taki sam zakres. Nie wyklucza to moż-

[26] J. Jastrzębski, M. Kaliński, *op. cit.*, s. 287.

[27] A. Szpunar, *O zasadzie akcesoryjności poręczenia*, „Palestra" 1992, nr 36, s. 23–24.

© for this edition by CNS

liwości odpowiedzialności niekiedy samodzielnej, lecz jedynie we wskazanych granicach[28].

W literaturze przyjmuje się, że poręczenie wekslowe jest równoznaczne z przejęciem odpowiedzialności przez awalistę wobec każdego posiadacza weksla. Nie zobowiązuje się on bowiem wobec awalata, lecz względem jego wierzyciela i o ile zobowiązanie osoby, za którą poręczył, jest ważne pod względem formalnym, to poręczyciel odpowiada samodzielnie, niezależnie od zobowiązania poręczonego[29]. Co więcej, poręczenie wekslowe jest ważne nawet pomimo nieważności zobowiązania dłużnika wekslowego (z wyjątkiem sytuacji wady formalnej weksla). Stwierdza się zatem, że w sensie materialnoprawnym zobowiązanie awalisty jest niezależnym prawnie zobowiązaniem wobec posiadacza weksla[30].

Rozszerzeniem samodzielności zobowiązania awalisty jest zastrzeżenie, że nie może on powoływać się na niezdolność wekslową[31] wystawcy i odpowiada nawet wówczas, gdy w momencie wystawienia i wydania weksla wystawca tej zdolności nie miał[32]. Ponadto nawet błąd awalisty co do osoby wystawcy weksla własnego *in blanco* nie zwalnia poręczyciela od odpowiedzialności wekslowej. Awaliści na wekslu niezupełnym nie mogą powoływać się na jego nieważność jako pretekst do zwolnienia ich z odpowiedzialności z takiego powodu, że remitent po otrzymaniu od wystawcy weksla niezupełnego uzupełnił go, wpisując datę wystawienia wcześniejszą niż wpis wystawcy w Krajowym Rejestrze Sądowym. Również nie ma znaczenia okoliczność, że ogłoszono upadłość podmiotu, za który awalista udzielił poręczenia[33]. W tym miejscu widać, jak daleko idąca jest odpowiedzialność poręczyciela wekslowego i że jest ona niewątpliwie zobowiązaniem samodzielnym, cechującym się abstrakcyjnością i bezwarunkowością.

Zobowiązania osób podpisanych na wekslu są samodzielne, a istnienie zobowiązania awalisty zależy od istnienia jego podpisu na wekslu[34]. Orzecznictwo SN idzie jeszcze o krok dalej w kwestii samodzielności zobowiązania awalisty, stwierdzając, że odpowiada on także wtedy, gdy podpis osoby, za którą poręczył,

---

[28] S. Czarnecki, *Glosa do wyroku SN z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 360/08*, LEX, https://sip.lex.pl/#/publication/386066024/czarnecki-slawomir-odpowiedzialnosc-poreczyciela-wekslowego--glosa-do-wyroku-sn-z-dnia-12-grudnia...?keyword=czarnecki%20glosa&cm=STOP (dostęp: 7.05.2018).

[29] Wyrok SN z dnia 12 grudnia 2008 roku, sygn. akt II CSK 360/08…

[30] Wyrok SN z dnia 12 maja 2011 roku, sygn. akt III CSK 254/10, „Monitor Prawniczy" 2012/12/650–652.

[31] Zdolność wekslowa (z powodu braku legalnej definicji w ustawie) w literaturze tłumaczona jest jako możliwość nabywania praw wekslowych i zaciągania takich zobowiązań, czyli *sui generis* odpowiednik zdolności prawnej z prawa cywilnego. Tak między innymi M.H. Koziński, *Prawo wekslowe*, Toruń 1999, s. 27.

[32] Wyrok SN z dnia 10 marca 1998 roku, sygn. akt I CKN 575/87, LEX nr 194247.

[33] Wyrok SN z 12 grudnia 2008 roku, sygn. akt II CSK 360/08…

[34] Uchwała SN z dnia 31 maja 1994 roku, sygn. akt III CZP 75/94, OSNC 1994/12/238.

© for this edition by CNS

został sfałszowany[35]. Nie jest to wyraz niekonsekwencji, gdyż w rzeczywistości nie godzi to w formalną akcesoryjność zobowiązania poręczyciela wekslowego. Wymienione błędy związane z osobą awalata nie mogą przesądzać o braku odpowiedzialności awalisty, jeśli tylko formalnie dług istniał. Wydaje się, iż wynika to między innymi z zasady słuszności, która stawia posiadacza weksla w sytuacji możliwości dochodzenia należnych mu świadczeń. Czy odpowiedzialność za dłużnika, którego podpis na wekslu został sfałszowany, nie jest jednak zbyt daleko idąca? Wydaje się, że nawet ta sytuacja jest możliwa do zaakceptowania, decydującą rolę odgrywa tu bowiem zamiar awalisty, który świadomie gwarantuje spłacenie długu za konkretnego dłużnika. Poprzez złożenie swojego podpisu awalista deklaruje, że dług awalata zostanie uregulowany, zatem zarówno przedmiot poręczenia, jak i sam zamiar zobowiązania się poręczyciela wekslowego zostają spełnione. Przemawia za tym też ochrona wierzyciela, która jest główną przyczyną ustanowienia awalu.

Kolejną cechą zobowiązania awalisty jest bezwarunkowość. Sąd Najwyższy podkreśla, że ważność zobowiązania wekslowego nie jest uzależniona od istnienia deklaracji wekslowej ani żadnych innych warunków oprócz złożenia podpisu na wekslu w sposób przewidziany przez prawo wekslowe[36]. I tutaj trzeba zgodzić się z judykaturą, gdyż bezwarunkowość należy do katalogu cech wszelkich form zobowiązania wekslowego, odnosi się ona zarówno do wystawcy, remitenta, indosanta, jak i pozostałych dłużników wekslowych. Bezwarunkowość jest bowiem immanentnie związana ze zobowiązaniem wekslowym jako takim — już art. 1 Prawa wekslowego stanowi, że weksel trasowany zawiera polecenie bezwarunkowe zapłacenia oznaczonej sumy pieniężnej. Tak samo wszelkie definicje tego papieru wartościowego sprowadzają się do stwierdzenia, że jest to „papier wartościowy o treści ściśle przez prawo wekslowe określonej, zawierającym bezwarunkowe polecenie zapłaty (weksel trasowany inaczej trata, weksel ciągniony) albo bezwarunkowe przyrzeczenie zapłaty (weksel własny, inaczej prosty, suchy) określonej sumy pieniężnej”[37].

4. Podsumowanie

Problematyka awalu, jak zostało wskazane w niniejszym artykule, jest bardzo złożona i stanowi częsty przedmiot rozważań Sądu Najwyższego. Jest to zrozumiałe, gdyż regulacja ustawowa tej instytucji nie jest zbyt obszerna. Zobowiązanie awalisty jest co do zasady abstrakcyjne, solidarne, nie podlega odwołaniu, jest również akcesoryjne w aspekcie formalnym, samodzielne i bezwarunkowe.

---

[35] Wyrok SN z dnia 9 września 2004 roku, sygn. akt II CK 502/03, LEX nr 589963.

[36] Wyrok SN z dnia 28 października 1963 roku, sygn. akt II CR 249/63, „Monitor Prawniczy” 1993/3/87.

[37] T. Komosa, *op. cit.*, s. 6.

© for this edition by CNS

O tych cechach poręczenia wekslowego dowiadujemy się przede wszystkim z judykatury. Jednak analiza orzecznictwa wzbudza pewien niepokój, liczba orzeczeń SN w tym temacie jest bowiem wręcz przytłaczająca. W artykule wskazano tylko kilka uchwał i wyroków, najbardziej typowych i poruszających przynajmniej częściowo różne zagadnienia związane ze zobowiązaniem awalisty.

Trudno przy tym podnosić postulaty *de lege ferenda* o rozszerzenie regulacji poręczenia w ustawie Prawo wekslowe, gdyż problemów jest zbyt wiele, by skondensować je w kilku przepisach. Taki zabieg wymagałby gruntownych zmian, szerokiego rozbudowania tej instytucji w ustawie.

Bibliografia

Literatura

Czarnecki S., *Glosa do wyroku SN z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 360/08*, LEX, https://sip.lex.pl/#/publication/386066024/czarnecki-slawomir-odpowiedzialnosc-poreczyciela-wekslowego--glosa-do-wyroku-sn-z-dnia-12-grudnia...?keyword=czarnecki%20glosa&cm=STOP, (dostęp: 7.05.2018).

Grześko M., *Poręczenie wekslowe*, Kraków 1999.

Jastrzębski J., Kaliński M., *Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz*, Warszawa 2012.

Komosa T., *Papiery wartościowe*, „Przegląd Prawa Handlowego" 1995, nr 4.

Koziński M.H., *Prawo wekslowe*, Toruń 1999.

Koziński M.H., Dybiński J., *Weksle*, [w:] *System Prawa Prywatnego*, t. 18. *Prawo papierów wartościowych*, Warszawa 2016.

Radwański Z., Panowicz-Lipska J., *Zobowiązania — część szczególna*, Warszawa 2013.

Szpunar A., *O zasadzie akcesoryjności poręczenia*, „Palestra" 1992, nr 36.

Tatoj M., *Weksle jako inwestycje krótkoterminowe*, „Studia Ekonomiczne" 2005.

Zimmermann R., *Poręczenie wekslowe*, Sopot 1998.

Akty prawne

Ustawa z dnia 28 kwietnia 1936 roku — Prawo wekslowe (Dz.U. z 1936 r. Nr 37, poz. 282).

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku — Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 1964 r. Nr 9, poz. 59).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 roku — Kodeks cywilny (Dz.U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93).

Orzecznictwo

Uchwała SN z dnia 31 maja 1994 roku, sygn. akt III CZP 75/94, OSNC 1994/12/238.

Wyrok SN z dnia 28 października 1963 roku, sygn. akt II CR 249/63, „Monitor Prawniczy" 1993/3/87.

Wyrok SN z dnia 23 października 1986 roku, sygn. akt IV PR 320/86, „Monitor Prawniczy" 1993/3/88.

Wyrok SN z dnia 10 marca 1998 roku, sygn. akt I CKN 575/87, LEX nr 194247.

Wyrok SN z dnia 11 sierpnia 1998 roku, sygn. akt II CKN 859/97, LEX nr 519908.

Wyrok SN z dnia 21 maja 2002 roku, sygn. akt III CKN 880/00, LEX nr 56041.

Wyrok SN z dnia 24 października 2003 roku, sygn. akt III CK 35/02, LEX nr 148666.

Wyrok SN z dnia 9 września 2004 roku, sygn. akt II CK 502/03, LEX nr 589963.

Wyrok SN z dnia 12 grudnia 2008 roku, sygn. akt II CSK 360/08, LEX nr 584726.

© for this edition by CNS

Wyrok SN z dnia 24 listopada 2009 roku, sygn. akt V CSK 129/09, LEX nr 688047.
Wyrok SN z dnia 1 grudnia 2010 roku, sygn. akt I CSK 181/10, LEX nr 898266.
Wyrok SN z dnia 12 maja 2011 roku, sygn. akt III CSK 254/10, „Monitor Prawniczy" 2012/12/650–652.
Wyrok SN z dnia 23 października 2015 roku, sygn. akt V CSK 713/14, LEX nr 1959498.
Wyrok SN z dnia 10 czerwca 2016 roku, sygn. akt IV CSK 679/15, LEX nr 2281276.

Legal character of the avalist's obligation — review of the Supreme Court's case law

Summary

The subject matter of the aval, as indicated in this article, is large and it is often the subject of Supreme Court's cases. This is understandable due to the fact that the statutory regulation of this institution is contained only in a few paragraphs. The avalist's commitment is generally abstract, joint, and accessory in formal aspect, independent and unconditional. These features of the promissory note are created and presented in judicature. However, the analysis of the case law is a bit concering because the number of Supreme Court's decisions in this topic is overwhelming. The article only indicates a few of the most typical resolutions and judgments which are related to the obligation of the avalist.

At the same time, it is difficult to raise de lege ferenda demands for extending the regulation of the avalist's obligation because there are too many problems to condense it in several provisions. This kind of solution will demand mammoth changes and further development of this institution.

© for this edition by CNS

Studenckie Prace Prawnicze, Administratywistyczne i Ekonomiczne 28, 2019
© for this edition by CNS